

การเปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี : การศึกษาวิจัยแบบพหุวิธี

A Comparison of 4-Year and 5-Year Teacher Education Programs : A Multi-Research Method Study

ธิดารัตน์ ตันนิรัตน์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตรครุศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี และเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตรครุศาสตร์ 5 ปี กับนโยบายของหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก วิธีวิจัยประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี และบัณฑิตคณะครุศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

ผลการวิจัยสรุปว่า (1) องค์ประกอบคุณลักษณะของอาจารย์ คุณลักษณะของนิสิตครู ด้านทรัพยากร การสอนของอาจารย์ ลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตครู การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และคุณภาพของนิสิตครู ในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่่นโยบายของหลักสูตร 5 ปี มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีการเพิ่มเติมความรู้ทางวิชาการของนิสิตครูให้มีความลึกซึ้งมากขึ้น อีกทั้งมีการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพครูเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้วิชาเรียนและการจัดการหลักสูตร 5 ปีต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับนโยบายของหลักสูตร 5 ปี และ (2) หลักสูตรครุศาสตร์ 5 ปี เน้นให้นิสิตครูเรียนเนื้อหาวิชาการน้อยกว่านโยบายของหลักสูตร 5 ปี ที่กำหนดแต่แรก ส่วนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นไปตามนโยบายหลักสูตรที่กำหนดแต่แรก

คำสำคัญ : หลักสูตรครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ / กระบวนการผลิตครู / การวิจัยแบบพหุวิธี

Abstract

The purposes of this research were: (1) to study and to compare the input processes and outcomes of 4-year and 5-year teacher education programs, and (2) to compare 5-year teacher education programs and the initial 5-year program policy. A mixed method of quantitative and qualitative was employed. The research sample consisted of experts and lectures, pre-service teachers and 4-year and 5-year and service teachers. The research instruments were observation form, interview forms and questionnaires.

* ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
E-mail : noo_darat@hotmail.com

The research findings were as follows: (1) the components of lecturers' characteristics, pre-service teachers' characteristics, resources, lecturers' instructions, pre-service teachers' learning characteristics, material setting, and qualities of pre-service teachers showed no difference significantly at .05 level. However, the policy of the 5-year program difference significantly at .05 level, was to increase the accurate and comprehensive body of academic knowledge to pre-service teachers. This was to increase the teacher professional practices to pre-service teachers. Consequently, the subjects and management of the 5-year teacher education programs must conform to the 5-year policy. (2) The 5-year program that focused on subject studying of undergraduate education students less than the initial 5-year policy. Moreover, undergraduate education students' experiences of teacher professional practice were conformed to this policy also.

Keywords: : teacher education programs/pre-service teachers processes / a multi-research method

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุให้มีการปฏิรูปการศึกษาในหมวดที่ 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จึงทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดในการยกระดับวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะครูเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ หากประเทศไทยมีครูที่เชี่ยวชาญทางวิชาการ แต่ขาดความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ก็ไม่อาจจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน หรือมีครูที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน แต่ขาดความรู้ที่ลึกซึ้ง ก็ไม่อาจสอนผู้เรียนให้ได้ดีได้ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2550) ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษาก็ร่วมมือกันพัฒนาครูให้มีความพร้อมในการประกอบวิชาชีพครู โดยการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.) ได้เสนอหลักสูตร 6 ปี ซึ่งมีแนวคิดที่ต้องการให้กระบวนการผลิตครูมีคุณภาพและมาตรฐาน แต่ด้วยใช้เวลาในการเรียนค่อนข้างนาน จึงได้รับการคัดค้านจากหลายฝ่าย ที่ประชุม

สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ แห่งประเทศไทยได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ใช้หลักสูตรที่มีเวลาเรียน 5 ปี โดยแบ่งเป็นวิชาการ 4 ปีและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปี ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีใบประกอบวิชาชีพ และต้องผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษาด้วย ทำให้ปัจจุบันมีหลักสูตรการผลิตครูที่รับผิดชอบการสอน ระดับปริญญาตรี 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) หลักสูตร 4+1 หมายถึง บัณฑิตครูที่เรียนปริญญาตรีจากคณะวิชาอื่นแล้วมาเรียนหลักสูตรทางการศึกษาเพิ่ม 1 ปีการศึกษา และ (2) หลักสูตร 5 ปี หมายถึง บัณฑิตครูที่เรียนในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ต้องเรียนตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปีการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547; สมบัติ นพรัญ, 2547)

จากการทบทวนงานวิจัย Andrew (1990) ได้ศึกษาความแตกต่างของหลักสูตรการผลิตครู ระดับ

ปริญญาตรี ระหว่างหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ที่ University of Hampshire ประเทศอังกฤษ โดยหลักสูตรทั้งสองใช้หลักสูตรแกนกลางเดียวกัน แต่หลักสูตร 5 ปีมีการเพิ่มรายวิชาใหม่และเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี ทำให้นักศึกษาหลักสูตร 5 ปี มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน การจัดการภายในห้องเรียน การออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน มากกว่านักศึกษาหลักสูตร 4 ปี ส่วนในประเทศไทย พันธ์ จันทรเปล่ง (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาติดตามการใช้หลักสูตร 5 ปี ตามโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี พบว่า ในช่วงเริ่มต้นโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรีประสบปัญหา ซึ่งเกิดจากสถาบันผลิตครูยังขาดการเตรียมความพร้อมในหลายๆ ด้าน อีกทั้งนักศึกษามุขบางส่วนไม่ได้มีความต้องการที่จะประกอบวิชาชีพครู เพียงแต่ต้องการได้รับทุนการศึกษาที่รัฐบาลจัดสรรให้เท่านั้น การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เป็น 5 ปีของประเทศไทย เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2547 และนิสิตนักศึกษาหลักสูตร 5 ปีจะสำเร็จการศึกษาเป็นรุ่นแรกในปีที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ควรศึกษากระบวนการผลิตครู ตั้งแต่ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงจากหลักสูตรครุศาสตร์ 4 ปีเป็น 5 ปี เพื่อศึกษาผลการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตรครุศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี มีลักษณะอย่างไร และมีความแตกต่างกันอย่างไร
2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีเป็นไปตามนโยบายของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีที่กำหนดแต่แรก

อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตรครุศาสตร์ 4 ปี และ 5 ปี
2. เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีกับนโยบายของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปีที่กำหนดแต่แรก

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

นิสิตครู หลักสูตร 4 ปี หมายถึง นิสิตครูคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2546 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2549

นิสิตครู หลักสูตร 5 ปี หมายถึง นิสิตครูคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2547 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2551

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้ จะยังไม่ครอบคลุมถึงความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต เนื่องจากปีการศึกษา 2551 ซึ่งเป็นปีการศึกษาที่ทำการวิจัย นิสิตครู หลักสูตร 5 ปียังไม่สำเร็จการศึกษา ดังนั้น ตัวแปรผลที่เกิดขึ้น กับนิสิตครู จึงศึกษาเพียงคุณภาพของนิสิตครู

2. การศึกษาครั้งนี้ ต้องการข้อมูลเชิงลึก จึงเลือกทำการศึกษาเฉพาะกรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ มีรากฐานมาจากโรงเรียนฝึกหัดครู เป็นมหาวิทยาลัยที่ได้รับความนิยมสูงของประเทศ และเป็นสถาบันหลักในการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 จนถึงปัจจุบัน

แผนภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 ได้จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตครู ตั้งแต่ ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู มีหลากหลายปัจจัย สามารถสังเคราะห์เป็นตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย แล้วนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย และใช้การศึกษาแบบพหุวิธีวิจัย 3 วิธี ได้แก่ การวิจัยเอกสาร (documentary research) การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (quality study) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุม ตั้งแต่ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่เกิดขึ้น กับนิสิตครู สำหรับการนำเสนอสาระในส่วนนี้ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

การวิเคราะห์แนวคิด การปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และการวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์แนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

การวิเคราะห์แนวคิด การปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ใช้การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย การวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมีประเด็นเกี่ยวกับแนวคิด การปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการผลิตครู ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.1 การวิจัยเอกสาร (documentary research)

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครู เครื่องมือวิจัย แบบบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis)

1.2 การสัมภาษณ์ (interview)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการนโยบายหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 4 ปีและ 5 ปี เกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณสมบัติที่ตรงกับลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังนี้ (1) เป็นอดีตคณบดี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการผลิตครู และ (2) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับหลักสูตรการผลิตครู เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามเกี่ยวกับแนวคิดการปฏิรูปหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู

การวิเคราะห์ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู ใช้การศึกษาแบบ พหุวิธีวิจัย การ

นำเสนอสาระในส่วนนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

2.1 การวิจัยเอกสาร (documentary research)

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เครื่องมือวิจัย แบบบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis)

2.2 การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research)

การวิจัยเชิงสำรวจใช้การสำรวจด้วย 3 วิธีการ ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูล ผู้บริหาร จำนวน 2 คน เกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหาร คือ เป็นอดีตคณบดี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการผลิตครู และอาจารย์ คณะครุศาสตร์ จำนวน 6 คน เกณฑ์การคัดเลือกอาจารย์ คือ อาจารย์ที่รับผิดชอบสอนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี และเป็นผู้ร่วมวางแผนการจัดการเรียนการสอนหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครู เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่ได้รับจากหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2.2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มนิสิตครู หลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี หลักสูตรละ 5 คน ซึ่งไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัย แบบการสนทนากลุ่มที่มีคำถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยป้อน กระบวนการผลิต และผลที่ได้รับจากเรียนในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2.2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการ

แบบสอบถาม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มอาจารย์ ประจำ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบสอนในหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี จำนวน 80 คน (2) กลุ่มนิสิตครูที่เข้าศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2546 และสำเร็จการศึกษา ในปีการศึกษา 2549 (หลักสูตร 4 ปีรุ่นสุดท้าย) จำนวน 285 คน และกลุ่มนิสิตครูที่เข้าศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2547 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2551 (หลักสูตร 5 ปีรุ่นที่หนึ่ง) จำนวน 334 คน รวมนิสิตครู ทั้งสองหลักสูตร 619 คน (รายงานประจำปี 2547, 2547) และ (3) กลุ่มบัณฑิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่สำเร็จ การศึกษาก่อนปีการศึกษา 2540 และประกอบวิชาชีพครู จำนวน 100 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ กลุ่มประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ และชัดเจน การสุ่มหาของแบบสอบถาม โดยมีอัตราตอบกลับของแบบสอบถาม (1) อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ รวบรวมแบบสอบถาม 3 ครั้ง ได้จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 ซึ่งเกินกึ่งหนึ่ง (2) นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำนวน 191 และ 238 คนตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 67.02 และ 71.26 ตามลำดับและ (3) บัณฑิตคณะครุศาสตร์ จำนวน 99 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีต่อหลักสูตรการผลิตครู ตั้งแต่ ปัจจุบัน กระบวนการผลิตครู และผลที่ได้รับจากการ

หลักสูตรการผลิตครู จำนวน 2 ชุด และแบบสอบถาม ความคิดเห็นของบัณฑิตคณะครุศาสตร์ เกี่ยวกับการนำ ความรู้ไปใช้ประกอบวิชาชีพครู การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์สถิติเชิงบรรยาย และการทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

2.3 การศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูล การคัดเลือกนิสิตครู เพื่อเป็นผู้ให้ ข้อมูลการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเกณฑ์ในการคัดเลือก คือนิสิตครูที่เข้าศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2546 และ 2547 แบ่งเป็น 5 สาขาวิชา (หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี สาขาละ 1 คน) รวม 10 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบ สัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่มีข้อความ เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการศึกษาค้นคว้าในหลักสูตรครุศาสตร์ ผลที่ได้รับจากการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การ วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่ เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี

ผลการวิจัยปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และ ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี ทั้ง 10 องค์ประกอบ ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย การวิจัยแบบพหุวิธี สามารถสรุปผลการวิจัยจำแนกตาม หลักสูตรและแหล่งที่มาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัยปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

ปัจจัยป้อน	หลักสูตร 4 ปี	หลักสูตร 5 ปี	แหล่งที่มาของข้อมูล
ปัจจัยป้อน			
1. นโยบายหลักสูตร • วิสัยทัศน์ • พันธกิจ • เป้าหมาย	สอดคล้องกับความต้องการของแผนปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และนโยบายการจัดการศึกษาของสถาบันผลิตครู	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี แต่มีการเพิ่มเติมความรู้เนื้อหาวิชาการที่ลึกซึ้ง และเพิ่มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็น 1 ปีการศึกษา	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
2. วิชาเรียน • วิชาที่เปิดสอน • กลุ่มวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	มีความสมบูรณ์ของกลุ่มชุดวิชา ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาในทุกด้าน มีจำนวนหน่วยกิตที่เหมาะสม	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี แต่มีการเพิ่มวิชาเรียนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
3. คุณลักษณะของอาจารย์ • วุฒิการศึกษา • ประสบการณ์การสอน • ตำแหน่งทางวิชาการ	อาจารย์มีคุณวุฒิ / ความรู้ / ประสบการณ์ในวิชาที่สอนที่เหมาะสม	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี เพราะส่วนใหญ่เป็นอาจารย์คนเดียวกัน	วิจัยเอกสาร การศึกษาเชิงคุณภาพ
4. คุณลักษณะของนิสิตครู • คะแนนเฉลี่ยสะสม • มีศรัทธาต่อวิชาชีพครู • มุ่งมั่นที่จะเป็นครู	มีผลการเรียนอยู่ในระดับดี ใฝ่เรียน มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและมีความต้องการประกอบอาชีพครูอยู่ในระดับปานกลาง	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
5. ปัจจัยด้านทรัพยากร • อาคารสถานที่ • สื่ออุปกรณ์ • ห้องสมุด • แหล่งฝึกประสบการณ์ • งบประมาณ	ทรัพยากรของคณะครุศาสตร์เหมาะสมและเพียงพอ แต่หนังสือแบบเรียนมีน้อย และไม่ทันสมัย มีการคัดเลือกแหล่งฝึกประสบการณ์ที่ดี แต่บางแหล่งก็ไม่พร้อม และมีงบประมาณเพียงพอ	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี แต่มีการพัฒนา ปรับปรุงให้มีความเหมาะสม แต่ไม่ได้แตกต่างจากหลักสูตร 4 ปีอย่างชัดเจน	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเภทกิจกรรม	หลักสูตร 5 ปี	หลักสูตร 4 ปี	วัตถุประสงค์การเรียนรู้
กระบวนการผลิตครู			
1. การจัดการหลักสูตร • การวางแผนงานด้านวิชาการ • การจัดตารางเรียนตารางสอน • การวางแผนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	มีแผนการใช้และการพัฒนาหลักสูตร มีระบบฐานข้อมูลหลักสูตรและรายวิชา มีการสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากสถานที่จริง มีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างแหล่งฝึกประสบการณ์	มีการปรับปรุงแผนการใช้และพัฒนาหลักสูตร จากหลักสูตร เดิมให้เหมาะสมกับหลักสูตร 5 ปี อีกทั้งยัง มีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการสอนแบบใหม่ ๆ	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
2. การสอนของอาจารย์ • การจัดการสอน • การพัฒนาการสอน • การประเมินผลการสอน • การปรับปรุงการสอน	สอนครบตามจุดประสงค์ ปรับปรุงและพัฒนาการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เน้นให้นิสิตทำวิจัย วัดและประเมินผลที่ชัดเจนและถูกต้อง และนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียน	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี และได้มีการพัฒนา ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนบางส่วน แต่ไม่แตกต่างกันจากหลักสูตร 4 ปีอย่างชัดเจน	วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
3. ลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตครู • ความสามารถในการเรียนรู้ • ความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้	มีความสามารถค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ต้องการพัฒนาตนเอง สามารถแสดงความคิดเห็น และวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีการฝึกการใช้ความคิด สามารถใช้แหล่งเทคโนโลยีสืบค้นข้อมูล	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี	วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	หลักสูตร 4 ปี	หลักสูตร 5 ปี	แหล่งที่มาของการเก็บรวบรวมข้อมูล
กระบวนการผลิตครู			
4. การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน <ul style="list-style-type: none"> • ความพร้อมของสื่อ • ความทันสมัยของสื่อ • ความพร้อมเอกสารประกอบการเรียน 	มีการบริหารจัดการใช้อาคาร วัสดุครุภัณฑ์ และสื่อการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เอกสารประกอบการเรียนมีความพร้อม	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี และมีการพัฒนา ปรับปรุงให้มีความเหมาะสม แต่ไม่ได้แตกต่างจากหลักสูตร 4 ปีอย่างชัดเจน	วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ
ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู			
คุณภาพของบัณฑิต <ul style="list-style-type: none"> • ความรู้ความสามารถด้านการสอน • บุคลิกภาพความเป็นครู 	นำความรู้ไปใช้ในการสอน ทำวิจัยได้ จัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ ใช้สื่อเทคโนโลยี และมีบุคลิกภาพความเป็นครูที่ดี ผ่านเกณฑ์การประเมิน และได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู	มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตร 4 ปี แต่นิสิตครูหลักสูตร 5 ปีควรมีความรู้ทางวิชาการและเชี่ยวชาญทางวิชาชีพครู มากกว่าหลักสูตร 4 ปี	วิจัยเอกสาร วิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเชิงคุณภาพ

จากตารางที่ 1 พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีจะมีการเรียนเนื้อหาหนักขึ้นกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี และเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อหาความรู้ของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี เรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป คิดเป็นร้อยละของความรู้เมื่อเทียบกับคณะวิทยาศาสตร์เท่ากับ 59.78 และ 72.83 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิตวิชาเอกวิทยาศาสตร์ และความรู้ที่ได้รับระหว่างคณะวิทยาศาสตร์ กับคณะครุศาสตร์ หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี

คณะ	จำนวนหน่วยกิต	ความรู้ (%)	หมายเหตุ
วิทยาศาสตร์	92*	100	จำนวนหน่วยกิต 92 หน่วยกิต ใช้เป็นหลักเทียบร้อยละของความรู้ของนิสิตคณะครุศาสตร์ ถ้าคณะครุศาสตร์ต้องการให้นิสิตครู มีความรู้เทียบเท่ากับนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ จะต้องเรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ ทั้งหมด 92 หน่วยกิต
ครุศาสตร์ (4 ปี)	55*+5	59.78	คณะครุศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) เรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ที่คณะวิทยาศาสตร์ 55 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละของความรู้เมื่อเทียบกับวิชาเอกของคณะวิทยาศาสตร์ 59.78
ครุศาสตร์ (5 ปี)	67*+7	72.83	คณะครุศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) เรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ที่คณะวิทยาศาสตร์ 67 หน่วยกิต คิดเป็นร้อยละของความรู้เมื่อเทียบกับวิชาเอกของคณะวิทยาศาสตร์ 72.83

* จำนวนหน่วยกิตการเรียนวิชาเอกที่คณะวิทยาศาสตร์

ผลการวิเคราะห์จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไปของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำแนกตามคณะที่เปิดสอน พบว่า นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีจำนวนหน่วยกิตวิชาเอกมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี จำนวน 14 หน่วยกิต นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ที่คณะครุศาสตร์ จำนวน 5 และ 7 หน่วยกิต ตามลำดับ ส่วนนิสิตครู หลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีเรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ที่คณะวิทยาศาสตร์ จำนวน 55 และ 67 หน่วยกิต ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไปของหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี จำแนกคณะที่เปิดสอน

เอก วิทยาศาสตร์ ทั่วไประดับ มัธยมศึกษา	จำนวน หน่วยกิต	เรียนที่คณะ ครุศาสตร์ (รายวิชา)	จำนวน หน่วยกิต	เรียนที่คณะ วิทยาศาสตร์ (รายวิชา)	จำนวน หน่วยกิต โดยประมาณ	เทียบจำนวน หน่วยกิต กับคณะ วิทยาศาสตร์ (%)
หลักสูตร 4 ปี	60	3	5	> 23*	55	59.78
หลักสูตร 5 ปี	74	4	7	> 28*	67	72.83

* บางรายวิชาเป็นวิชาเลือก นิสิตครูจึงสามารถเลือกเรียนรายวิชาได้แตกต่างกัน

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตร 5 ปีกับนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก

จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์พบว่า นโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก มีความต้องการแก้ไข ปัญหาครูอ่อนเนื้อหาทางวิชาการ จึงกำหนดให้เรียนเนื้อหาวิชาการ 4 ปีการศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปี การศึกษา แต่หลักสูตร 5 ปีที่ใช้ในปัจจุบันมีการเพิ่มวิชาครูด้วย ทำให้มีความเปลี่ยนแปลงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลักสูตร 5 ปีกับนโยบายหลักสูตร 5 ปีที่กำหนดแต่แรก

ประเด็นที่ศึกษา	นโยบายของหลักสูตร 5 ปี ที่กำหนดแต่แรก	หลักสูตร 5 ปีที่นำมาใช้ในปัจจุบัน
ปัญหาการผลิตครู	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถคัดเลือกนักเรียนที่เก่งและมีความต้องการเป็นครูเข้าเรียนได้ - หลักสูตรการผลิตครูที่เน้นเนื้อหาวิชาการให้มีความเข้มข้นเท่ากับคณะ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์ - การปรับการเรียนการสอน เพื่อให้ นิสิตครู มีทักษะความเป็นครูมืออาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนได้ - มีการเพิ่มวิชาเรียนที่เป็นเนื้อหาวิชาเอกมากขึ้น แต่เมื่อเทียบกับความรู้กับนิสิตที่เรียนจากคณะวิทยาศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์ นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีเรียนเนื้อหาวิชาเอกที่ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์น้อยกว่าคิดเป็นร้อยละ 72.83 และ 61.97 ตามลำดับ - มีการปรับปรุงกิจกรรมการสอนของ คณาจารย์ให้เน้นนิสิตครูเป็นศูนย์กลาง ให้ นิสิตครูค้นคว้าและเรียนรู้ตามความสามารถของตน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่แตกต่างจากหลักสูตร 4 ปีมากนัก
โครงการเสริมความเป็นครู	<p>ครูสภาจะรับรองปริญญาและ ประกาศนียบัตรทางการศึกษา เพื่อการประกอบวิชาชีพครู ในส่วนขององค์ประกอบของมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองปริญญา (หลักสูตร 5 ปี) ด้าน มาตรฐานการผลิต การจัดกิจกรรม เสริมความเป็นครู และด้านมาตรฐาน บัณฑิต การพัฒนาคุณลักษณะความ เป็นครู</p>	<p>นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีต้องเข้าร่วมโครงการ เสริมความเป็นครู ซึ่งมี 7 กลุ่ม รวม 12 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมในหลักสูตร 4 ปีและ กิจกรรมที่พัฒนาเพิ่มเติม เช่น การปฏิบัติ ธรรมเพื่อพัฒนาจิตและเจริญปัญญา งานวันครู กิจกรรมส่งเสริมความรัก ความสามัคคี การมีส่วนร่วมกับสถาบันและการกีฬา แต่กิจกรรม ดังกล่าวยังไม่สามารถเชื่อมโยงให้บูรณาการ ได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากเวลาค่อนข้างจำกัด</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	นโยบายของหลักสูตร 5 ปี ที่กำหนดแต่แรก	หลักสูตร 5 ปีที่นำมาใช้ในปัจจุบัน
การฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ	จัดประสบการณ์วิชาชีพเป็นเพิ่มเป็น 1 ปีการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านวิชาชีพอย่างเหมาะสมตลอดเวลาของการเรียนการสอนใน 5 ปี นิสิตครูไม่ได้ปฏิบัติการสอนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องปฏิบัติงานครู นอกเหนือจากการสอนภายใต้การนิเทศก์ของอาจารย์ เช่น การวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การทำงานบริการของโรงเรียน ทำการศึกษาชุมชน และหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้ง 2 ภาคการศึกษา มีความแตกต่างกันค่อนข้างน้อย นิสิตครูรับผิดชอบสอนเฉลี่ย 9 คาบต่อสัปดาห์ มีอิสระในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน นิสิตครูส่วนใหญ่มีการผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน และเลือกวิธีการสอนตามลักษณะการรับรู้ของนักเรียน และอาจารย์ นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงมีการให้คำแนะนำกับนิสิตครูไม่แตกต่างกัน เนื่องจากมีการะงานค่อนข้างมาก
ผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครู	นิสิตครูมีการเรียนรู้หลักการและทฤษฎีต่าง ๆ อย่างแม่นยำพร้อมที่จะนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติในสถานการณ์จริง เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น จากสถาบันการศึกษาและเรียนรู้จากแหล่งชุมชน	นิสิตครูเรียนรู้เนื้อหาวิชาการและวิชาครูพร้อมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในการจัดทำแผนการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับผู้เรียน สามารถจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบ และประเมินผลการเรียนการสอนได้ ส่วนการแสวงหาความรู้ นิสิตครู ส่วนใหญ่จะต้องได้รับการกระตุ้นจากอาจารย์ผู้สอน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยมีประเด็นที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยป้อน กระบวนการผลิตครู และผลที่เกิดขึ้นกับนิสิตครูของหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี

(1) ปัจจัยป้อน พบว่า แนวคิดจากหลักสูตร 4 ปี ไม่สามารถผลิตบัณฑิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ดังนั้น จึงมีการผสมผสานความคิดจน

กลายเป็นหลักสูตร 5 ปี ซึ่งมีปรัชญาและนโยบายที่เน้นให้นิสิตครูมีความรู้ทางวิชาการ แต่จากผลการศึกษา พบว่า หลักสูตร 5 ปีที่ใช้ในปัจจุบัน ยังไม่เอื้ออำนวยให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดแต่แรก มีการเพิ่มวิชาเอกมากขึ้น แต่นิสิตครูยังคงได้รับความรู้วิชาเอกน้อยกว่านิสิตที่เรียนจากคณะที่เปิดสอนโดยตรง แม้จะมีการเพิ่มวิชาเอกจากหลักสูตร 4 ปี (ร้อยละ 23.33) แสดงว่า หลักสูตร 5 ปีต้องการเพิ่มความรู้ทางวิชาเอกให้นิสิตครูมีความรู้ทางวิชาการที่ลึกซึ้ง โดยนิสิตครูที่เรียนวิชาเอกเกี่ยวกับ

วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศาสตร์เรียนวิชาเอก กับคณะที่เปิดสอนโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับการผลิตครู ในสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of Education, 1998) ที่เพิ่มการเตรียมคุณลักษณะทางวิชาการของนิสิตครู ให้มีความเข้มข้นทางวิชาการ และจากการศึกษา พบว่า การเพิ่มวิชาเรียน บางรายวิชามีความซ้ำซ้อนกัน

วิชาครูในหลักสูตร 5 ปี เพิ่มขึ้นจากหลักสูตร 4 ปี (ร้อยละ 21.95) และฝึกประสบการณ์วิชาชีพมากกว่า หลักสูตร 4 ปี 1 ภาคการศึกษา แสดงว่า หลักสูตร 5 ปี ต้องการเพิ่มความรู้ทางวิชาครูให้นิสิตครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย และปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2547) มีความคิดเห็นว่า กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพบัณฑิตครู ผลจากการศึกษา พบว่า คณะครุศาสตร์ได้มีการประสานงานกับแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ครอบคลุมการปฏิบัติงานวิชาชีพครู แต่แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพบางแห่งขาดบุคลากร ทำให้นิสิตครูต้องปรับตัวให้เข้ากับภาระงานที่มีค่อนข้างมาก ซึ่งในบางกรณี ครูพี่เลี้ยงและนิสิตครูมีเวลาในการให้คำปรึกษาและการนิเทศค่อนข้างจำกัด ทำให้ส่งผลกระทบต่อการทำงานครูและการทำวิจัยปฏิบัติการของนิสิตครู ดังนั้น ครูพี่เลี้ยงจะต้องดูแลให้คำแนะนำเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานแก่นิสิตครู

คุณลักษณะของนิสิตครู พบว่า นิสิตครูหลักสูตร 5 ปีมีผลคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ในช่วงชั้นที่ 4 ระหว่าง 3.50-4.00 มากกว่านิสิตครู หลักสูตร 4 ปี แต่นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีมีความต้องการประกอบวิชาชีพครูมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อเป้าหมายของหลักสูตร 5 ปีที่ต้องการจูงใจให้คนเก่ง และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูเข้ามาเรียนคณะครุศาสตร์ และผลการศึกษา พบว่า การคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนทั้ง

สองหลักสูตรไม่แตกต่างกัน และนิสิตครูบางส่วนต้องการเข้าเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง แต่ไม่ต้องการเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวิมล ว่องวาณิช (2544) และกระทรวงศึกษาธิการ (2546) พบว่า ไม่สามารถคัดเลือกคนเก่ง และต้องการเป็นครูเข้าเรียนได้

ส่วนปัจจัยด้านทรัพยากร พบว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรของคณะครุศาสตร์ในหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปี มีความคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตามคณะครุศาสตร์ควรสนับสนุนหรือเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ การใช้ห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนิสิตครูสาขาวิทยาศาสตร์ก็จะเป็นการเสริมประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยต่อนิสิตครูสาขาวิทยาศาสตร์ให้มีทักษะและความสามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ส่วนหนังสือที่เกี่ยวกับแบบเรียน และหนังสือที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนในห้องสมุดคณะครุศาสตร์มีค่อนข้างน้อย และไม่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพนัส จันทร์เปล่ง (2549) พบว่า การขาดอุปกรณ์การเรียนการสอนทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่สะดวก สิ่งอำนวยความสะดวก ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

(2) คุณภาพของนิสิตครู จากผลการวิจัยพบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีรุ่นสุดท้ายและหลักสูตร 5 ปีรุ่นแรกมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบ มีการวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากนิสิตครู ทั้งสองหลักสูตร มีช่วงเวลาดูต่อเนื่องกัน แผนการปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดต้องอาศัย ระยะเวลาในการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนา เนื่องจากถ้ามองการผลิตครูในเชิงทฤษฎีระบบจะพบว่า ปัจจัยป้อนด้านการคัดเลือกนิสิตครู ไม่ได้เปลี่ยนแปลงจากเดิม จึงมีความแตกต่าง

ระหว่างหลักสูตร 4 ปีและ 5 ปีไม่เด่นชัดนัก แม้จะมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพิ่มมากขึ้น ทำให้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของนิสิตครูทั้งสองหลักสูตรไม่แตกต่างกัน ซึ่ง Thomas and Loadman (2001) ทำการวิจัยพบว่า ทักษะในการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นของการปฏิบัติงานครู และผลการวิจัยยังพบว่า นิสิตครู หลักสูตร 4 ปีประกอบวิชาชีพครู (ร้อยละ 26.18) ส่วนนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความต้องการประกอบวิชาชีพครู (ร้อยละ 56.30) นิสิตครูหลักสูตร 5 ปีเป็นเพียงความต้องการ เพราะนิสิตครูยังไม่ได้เข้าสู่อุปการประกอบวิชาชีพ แสดงว่า กระบวนการผลิตครูไม่สามารถจูงใจให้นิสิตครูเปลี่ยนทัศนคติได้โดยนิสิตครูที่ต้องการประกอบวิชาชีพครู ตั้งแต่เข้าเรียนจะมีแนวโน้มการประกอบวิชาชีพครูมากกว่านิสิตครูที่ไม่เลือกเป็นครูตั้งแต่แรก และอีกประการหนึ่งที่ทำให้ นิสิตครูไม่เลือกประกอบวิชาชีพครู คือค่าตอบแทนของวิชาชีพครูน้อยกว่าการประกอบอาชีพอื่น เช่น พนักงานธนาคาร พนักงานต้อนรับในเครื่องบิน จึงไม่จูงใจให้คนเก่งเลือกประกอบวิชาชีพครู เพราะคนเก่งมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่หลากหลาย และนิสิตครูบางส่วนมีความคิดเห็นว่า ควรใช้หลักสูตรการผลิตครูเป็นหลักสูตร 4 ปีเหมือนเดิม ซึ่งสอดคล้องกับ Glenn (2001) ศึกษาการผลิตครูในวิทยาลัยที่ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า นิสิตครูต้องใช้เวลาในการเรียนนานเกินความจำเป็น ทั้งที่บางครั้งแค่เรียนภาคปฏิบัติก็พอเพียง จึงควรปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครู

(3) การสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ด้วยแบบสอบถาม พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นต่อหลักสูตร 5 ปีมีความเหมาะสมและมีการพัฒนามากกว่าหลักสูตร 4 ปี แต่นิสิตครูหลักสูตร 4 ปีมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรที่ศึกษามีความเหมาะสมมากกว่านิสิตครู หลักสูตร 5 ปี ซึ่งอาจเกิดจากอาจารย์ได้มีส่วนร่วมทำงานทั้งสองหลักสูตร ทำให้สามารถเปรียบเทียบทั้งสองหลักสูตร และพบว่า

หลักสูตร 5 ปีมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการใช้ครูมากกว่าหลักสูตร 4 ปี แต่นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีต้องเรียนเพิ่มเติมจากหลักสูตร 4 ปี ทั้งเนื้อหาวิชาการวิชาชีพครู และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ส่วนใหญ่เหมือนกับหลักสูตร 4 ปี ส่งผลให้นิสิตครู หลักสูตร 5 ปีมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรที่ศึกษาน้อยกว่าหลักสูตร 4 ปี

2. การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู

จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการหลักสูตร 5 ปี มีความมุ่งมั่นให้นิสิตครูมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และจิตวิญญาณครูที่เข้มข้น ครูสภาจึงได้ประกาศให้มีการจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครู โดยคณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการจัดโครงการเสริมความเป็นครู รวม 12 กิจกรรม ซึ่งนิสิตครู หลักสูตร 5 ปีต้องเลือกเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบ โดยกิจกรรมดังกล่าวมีการเพิ่มกิจกรรมการพัฒนาความเป็นครูในหลักสูตร 4 ปี แต่การจัดเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ มีเวลาที่ค่อนข้างจำกัด สืบเนื่องจากครูสภาประกาศกิจกรรมเสริมความเป็นครู เมื่อไม่นานที่ผ่านมา ดังนั้น การจัดกิจกรรมจึงยังไม่สามารถเชื่อมโยงให้บูรณาการได้ดีเท่าที่ควร จึงทำให้นิสิตครู 5 ปีรุ่นแรกส่วนใหญ่จึงมีความคิดเห็นในเชิงลบกับกิจกรรมดังกล่าว เพราะต้องเข้าร่วมกิจกรรมค่อนข้างมากควบคู่กับการเรียนที่เข้มข้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการใช้ประโยชน์จากการวิจัยสำหรับคณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนี้

1.1 ปรับปรุงเนื้อหาวิชาที่ซ้ำซ้อน เพราะหากนำเวลาที่มีการเรียนซ้ำซ้อนมาใช้ในการเปิดรายวิชาที่มีความแตกต่าง จะเป็นการช่วยให้นิสิตครูมีความรอบรู้ในเนื้อหาครบถ้วน

1.2 ควรส่งเสริมให้นิสิตครูได้เรียนวิชาเอกในคณะที่เปิดสอนโดยตรง เพราะนิสิตครูจะได้รับความรู้

วิชาเอกได้อย่างลึกซึ้ง และสอดคล้องกับนโยบายหลักสูตร
5 ปีที่กำหนดแต่แรก

1.3 ควรมีการประสานกับแหล่งฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อกำหนดข้อตกลงร่วมกัน
เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่น กิจกรรมการ
ฝึกใน 2 ภาคการศึกษาควรมีความแตกต่างกัน และหาก
ขาดแคลนครูพี่เลี้ยง ควรติดต่อเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อ
ขออาจารย์นิเทศก์มาช่วยดูแลนิสิตครู

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการติดตามผลการเลือกประกอบ

วิชาชีพครูของนิสิตครู หลักสูตร 5 ปี

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบหลักสูตร 4 ปีและ
5 ปีในแต่ละสถาบันผลิตครู เพราะสถาบันผลิตครูแต่ละ
แห่ง มีปัจจัยป้อนและกระบวนการผลิตครูที่แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการข้าราชการครู, สำนักงาน. 2547. *แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปและบุคลากรทางการศึกษา (พ.ศ.2548-2551)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ.
- ฝ่ายวางแผนและเทคโนโลยีสารสนเทศ. 2547. *รายงานประจำปี 2547*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://edu.chula.ac.th>. ออนไลน์.
- พนัส จันทร์เปล่ง. 2549. *การศึกษาติดตามการใช้หลักสูตร 5 ปี ตามโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับปริญญาตรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ค.ม. (การวัดและประเมินผลทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2550). *ความเป็นครู*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2547. *พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สมบัติ นพรักษ์. 2547. *ครูพันธุ์พิเศษ. ครูสารเทพสตรี*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Andrew, M. D. 1990. Differences between graduates of 4-year and 5-year teacher preparation programs. *Journal of Teacher Education*. 41(2): 45-51. <http://web.ebscohost.com>. Online.
- Glenn, A. D. 2001. *Lesson in teacher education reform*. American Association of Colleges for Teacher Education. <http://web.ebscohost.com>. Online.
- Thomas, A. M. and Loadman, W. E. 2001. Evaluation teacher education programs using a national survey. *The Journal of Educational Research*. (94)4: 195-206.
- U.S. Department of Education. 1998. *Promising Practices: New Ways to Improve Teacher Quality*. <http://www.ed.gov/pubs/PromPractice/index.html> . Online.